

УДК 746.3:7.071.1:[373:7:377]

Зазуляк Тетяна Костянтинівна,

викладач композиції, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист
Вижницького коледжу прикладного мистецтва ім. В. Ю. Шкрібляка,
Чернівецька область, Україна, e-mail: vkpm.n.ch@ukr.net

МИСТЕЦТВО ВИТИНАНКИ: СТВОРЮЄМО ДЕКОРАТИВНУ КОМПОЗИЦІЮ

У статті розкриті особливості мистецтва витинанки і його витоки, наведена типологія витинанок. Презентовані сучасні твори «витинанальної графіки» на прикладі творчих робіт професійного художника-витинанкаря Миколи Теліженка. Проаналізоване вивчення витинанки в чинних програмах з «Образотворчого мистецтва» в загальноосвітній школі, розкрита динаміка набуття умінь учнів у цьому виді мистецтва від найпростіших способів виготовлення елементарних виробів до створення складних композицій. Запропоновані окремі форми (мистецький турнір) і методи створення складної композиції «Дерево життя» в малих групах на заняттях у гуртках мистецького спрямування.

Ключові слова: витинанка, типологія витинанок, декоративна композиція, групова робота.

*Немов відтворення серпанку,
З паперу вирізані всі,
Ось перед вами витинанки –
Зразки чудової краси.
Легкі, прозорі, мов пушинки,
Цілком нагадують вони
Серветки, зірочки, сніжинки –
Казковий витвір давнини...
І.Дубинський*

Витинанка як самобутнє мистецьке явище в українській культурі посідає особливе місце. Її феномен полягає в тому, що ввібравши в себе образно-поетичний світогляд народу, неповторний національний колорит і символічну мову орнаментики, вона на початку XXI ст. розвивається як інноваційне переосмислення мистецької традиції, набуває ознак станкової

графіки, зберігаючи при цьому глибинну етнічну сутність.

Витинанка є улюбленим мистецьким заняттям з дитинства – тільки-но навчившись тримати в руках ножиці, діти вирізають свої перші сніжинки, серветки. Молодші школярі захоплено створюють витинанки у вигляді вітальних листівок, прикрас до новорічних чи великодніх свят. Як правило, вже в основній і тим більше у старшій школі учні рідко звертаються до цієї діяльності, вважаючи її заняттям лише для молодших дітей. Між тим, як свідчить досвід і твори фахівців, розвиватися й удосконалювати свою майстерність у створенні витинанок можна безмежно, для цього слід тільки бачити перспективу свого навчання цього мистецтва.

Про сучасний стан мистецтва витинанки, його місце та роль в освітньому процесі загальноосвітнього навчаль-

ного закладу йдеться у небагатьох навчальних посібниках, де витинанку розглядають як одну із багатьох технік художньої роботи з папером. Типологія витинанок, композиційні структури та особливості техніки виконання представлено Є. Антонович, В. Проців, С. Свид [1]; Т. Ковальчук, Н. Резніченко [3]; В. Мельник [4].

Мета статті – через розкриття витоків мистецтва витинанки та їхньої сучасної типології, представити широкий діапазон можливостей витинанки як справжнього візуального мистецтва на прикладі творчої діяльності сучасних витинанкарів і їх творів «витинанальної графіки», де звичайний папір виступає і образотворчим, і формоутворюючим матеріалом; навести приклади завдань на створення композицій у техніці витинанки в умовах гуртків декоративно-прикладного мистецтва у позашкільних навчальних закладах (школи мистецтва, художні студії, центри дитячої та юнацької творчості).

Традиції витинання на території України дослідники віднаходять ще у трипільській добі – у трипільській кераміці неозброєним оком можна помітити схожість трактування орнаментальних мотивів. Але першоджерелами цього виду мистецтва вважають витинанки зі шкіри й тканини. Українська витинанка, у процесі свого розвитку та становлення як окремих вид народної творчості, успадкувала від шкіряних ажурних прикрас для одягу та взуття саме техніку виготовлення.

До нас дійшла письмова фіксація терміна «витинанка» кирилицею в каталозі Національного музею у Львові, датована 1913 р. Енциклопедичне визначення терміна введено в науковий обіг у 1995 р., щоправда, до його появи витинанки називались так: «узори», «зірочки», «квіти», «вазони», «дерево життя», «павучки», «стриганці», «фіранки», «хрест». Найдавніші українські витинанки походять із північно-західного Покуття й датовані 1887 р.

Витинанки – це орнаментальні, фігурні та сюжетні прикраси житла, ажурно або силуетно витяті ножицями, вирізані ножом. Оскільки витинанки з'явилися значно пізніше від інших видів народного мистецтва, в яких уже

сформувалися певні мистецькі традиції, то в орнаментальних композиціях витинанок відчувається вплив настінного розпису, вишивки, ткацтва та кераміки. На території України з XVII ст. відомі декоративні паперові витинанки-кустодії – захисні підкладки під воскові та сургучеві печатки на гетьманських документах та майнових грамотах.

Витинанка є традиційною прикрасою української оселі та важливим атрибутом життя українського селянина. Як прикраси сільських хат витинанки з'явилися на початку XIX ст., коли папір став доступним матеріалом, дешевшим за тканину. Але вік ажурних прикрас був недовгим – переважно один рік: від однієї побіллки хати до наступної. Г. Квітка-Основ'яненко в повісті «Щира любов», де змальовано події близько 1835 р., описує такі прикраси в українських хатах на Харківщині: всі образи в молитовному куточку були позаквітчувані всілякими квітами: влітку – справжніми, а взимку – зробленими зі шпалер.

Витинанки супроводжували селянина повсякчас: ними прикрашали побут, а також виготовляли напередодні особливих подій – релігійних або світських свят. До витинанок ставились бережливо, адже вони, окрім того що мали певну символіку, завжди були виявом святкової радості. Так наприклад, коли навесні йшли сіяти хліб, то наклеювали на віконну шибку весняну витинанку; коли готувались до жнив, то клеїли осінню, «врожайну»; якщо в хаті була молода дівчина, то на вікні розміщувалась витинанка, яка про це сповіщала; згодом і весільна витинанка на шибці з'являлась. Головні свята, до яких селяни в XIX ст. і на початку XX ст. вирізували паперові оздобы, – це Різдво Христове та Великдень.

Традиційними регіонами розвитку мистецтва витинанки на території України стали Поділля, Прикарпаття та Подніпров'я.

Папір для витинання традиційно складали вдвоє, вчетверо, рідше увось-меро, що дозволяло створювати чудові, легкі, ажурні, мереживні композиції. Витинанки кінця XIX – початку XX ст. вирізнялися високою художньою майстерністю.

Мал. 1. Ажурна витинанка. Андрій Мітітюк, 12 р.

У 20–30 рр. минулого століття витинанки перестали бути лише селянськими хатніми прикрасами, їх виготовляли для оздоблення будинків культури, читалень, новорічних вітрин, дитячих установ, стіннівок та плакатів. Витинанки початку XXI ст. експонуються на виставках, їх використовують в оформленні поліграфічної продукції. Цей вид художньої діяльності легко опановують діти, витинання допомагає розвинути фантазію, уяву, відчуття краси та інші естетичні якості. Як високохудожнє явище, витинанка активно розвивається, ускладнюється новими формами.

Існують різні **класифікації витинанок**. Запропонована нами типологія складена на основі відомостей про витинанку з енциклопедичного словника-довідника з образотворчого мистецтва, укладеного А. Пасічним [6], яку було дещо розширено й доповнено. Типи витинанок проілюстровано дитячими роботами.

Витинанки розрізняють за **способом витинання**: ажурні (видаляється зображення і залишається тло, зображення міститься у прорізах аркуша паперу) (мал. 1); силуетні (видаляється тло і залишається зображення, яке виступає силуетом) (мал. 2).

Мал. 2. Силуетна витинанка. Марина Маковій, 12 р.

За **принципом утворення** витинанки бувають: **одинарні** – виготовляються з одного аркуша паперу; складні – аплікаційні, виконуються з кількох аркушів паперу, тому майже завжди багатоколірні; **складені** – великомасштабні твори, зображення яких утворено з окремих

Мал. 3. Складена витинанка. Анастасія Хребет, 15 р.

Мал. 4. Складна накладна витинанка. Іван Козилан, 12 р.

елементів, розташованих поряд, гармонійно поєднаних між собою в єдине ціле (мал. 3); **накладні** – елементи композиції наклеюють один на одного, ніби «гіркою» (мал. 4).

За **кольором** виокремлюють: **однокольорові**, виконані з паперу одного кольору; **багатокольорові**, створені з паперу різних кольорів; **з підкладкою** – як правило, розташовані на тлі іншого кольору, іноді в прорізи витинанки підклеюють папір потрібного відтінку, відповідно до задуму автора.

За **формою та змістом** виділяють:

- **розетки** – орнаментальні, ажурні, одинарні, невеликі витинанки у формі кружальця-сніжинки, зірки, ромба, квадрата (мал. 5);

- **стрічки** (інша народна назва «хороводи») – довгі, вузькі (горизонтальні чи вертикальні), одинарні орнаментальні рапортні смужки (мал. 6, 7);

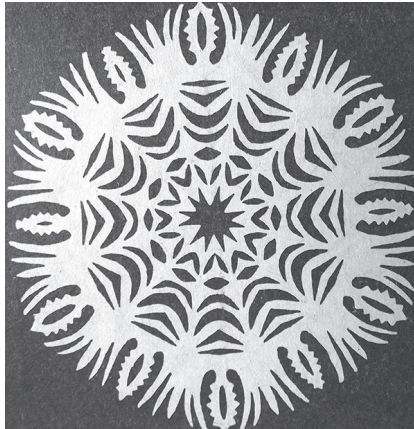
- **фіранки** – різновид паперових прикрас великого розміру, як ускладнений варіант «хороводів» (мал. 8);

- шпалери та килимки – орнаментальні мотиви можуть бути розташовані за принципом центричної, бордюрної, сітчастої структури (мал. 9, 10);

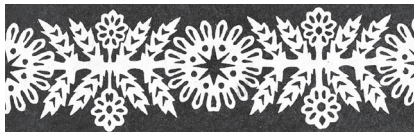
- **іграшки** (інша назва «ігранки») – витинанки з яскраво вираженим декоративним і тематичним характером, зазвичай були ілюстраціями до біблійних сюжетів, казок та оповідань (мал. 11);

- **фігурки** – силуетні витинанки, витяті за контуром, бувають кількох композиційних типів – пташки, вершники, ангели тощо (мал. 12, 13);

- **дерева** – сюжетно-декоративні витинанки, будуються відносно вер-

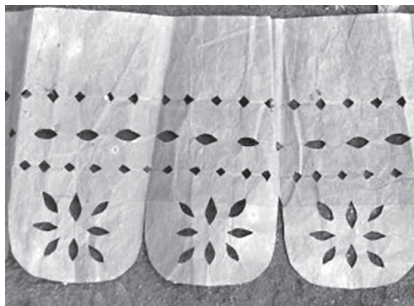
Мал. 5. Розетка

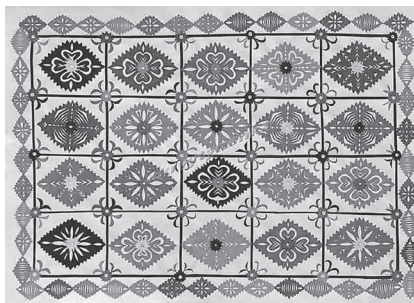
Мал. 6. Стрічка

Мал. 7. Витинанка-хоровод

Мал. 8. Фіранки

Мал. 9. «Весілля». Ганна Гречанова. 1988 р.

Мал. 10. «Килимок з жоржинами». Ганна Гречанова. 1979 р.

Мал. 11. Витинанка-іграшка

тикальної осі: дерево, дерево з пташками, гілка, букет, вазон (мал. 14, 15, 16, 17).

Відповідно до застосованих **мистецьких підходів** витинанки бувають: **народні** (виконані самодіяльними майстрами) і **професійні** (виконані художниками в індивідуальній манері).

Прикладом професійних витинанок можуть слугувати твори сучасного українського професійного художника-витинанкаря Миколи Теліженка – заслуженого художника України,

Мал. 12–13. Фігурки

члена Національної спілки художників України, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України, який займається ще графікою і скульптурою. Цікаво простежити шлях його як художника-витинанкаря: від ранніх творів – картин-витинанок 1990-х рр. («Ритми Трипілля», «Там, де дід ходив і козу водив», «Дерево життя», «Спадок часу», «Чортополох», «Трагедія Крут», «Долі козацькі»), що позначені філософськими роздумами про долю рідної землі, її людей, через роботи 2000-х рр. – серії витинанок на складні історичні теми «Холодний Яр» (триптих), до робіт «євромайданівської серії», над якою працює майстер.

Так, витинанка «Вогні на Майдані» з'явилася першою в цій серії як посвята співачці Руслані, яка самовіддано виконувала на Майдані гімн України. Витинанка «Козак Михайло, беркутівня і всяка чортівня», присвячена буковинцю Михайлу Гаврилюку, який, на думку автора, символізує незнищенність українців (мал. 18).

Витинанка «Різдво на Майдані» (мал. 19) доволі складна композиційно: має велику кількість мізансцен і сим-

Мал.14. Ольга Іліка, 12 р.

Мал.16. Анастасія Павленко, 12 р.

Мал. 15. Вікторія Урбан, 14 р.

Мал. 17. Валерія Кравченко, 11 р.

волічних образів: тут і дзвони дзвонять, сповіщаючи про Різдво, і тризуб у жовто-гарячому кольорі, і ангели співають, і вертеп із царем, чортом, смертю, козою... Далі – «Беркут» зі щитами й мечами-дубцями танцює. В центрі композиції – народження Ісуса Христа. Йосип і Марія схилилися над дитячком. Вище – металевий каркас новорічної ялинки. У рік коня дві кінські постаті символізу-

ють Схід і Захід, які об'єднуються, заплетені зірки як символ Євросоюзу.

Як вид візуального мистецтва, витинанка сьогодні є доволі популярною, володіє неабияким арсеналом технічних прийомів, принципів утворення, наповнена цікавим змістом та великою кількістю форм. Сучасна витинанка виступає як справжнє, доступне кожному українцю, мистецтво, засобами якого

Мал. 18. «Козак Михайло, беркутівня і всяка чортівня». Микола Теліженко

Мал. 19. «Різдво на Майдані». Микола Теліженко

відображають свій світогляд і втілюють свої думки та почуття і діти, і дорослі; вона цікава і народним майстрам, і професійним митцям – кожен з них демонструє, що це мистецтво є стильним, сміливим, образно-метафоричним.

На теренах України найактивнішого застосування техніка витинання набула не тільки в мистецтві, а й у педагогічній практиці.

На початку ХХ ст. техніку виготовлення витинанок вивчали в початковій і середній школах та в гуртках. Під керівництвом педагогів учні витинали «фіранки», «рушники», «рамочки», «серветки»; вихованців спрямовували опанувати техніку витинання, високу орнаментальну культуру, привчали до використання традиційних мотивів.

Потрібно сказати про важливу роль витинанки і в сучасній загальноосвітній школі – на уроках образотворчого мистецтва, у позакласній роботі, у розвитку творчих здібностей та національному вихованні дітей шкільного віку і, звичайно, студентів мистецьких і педагогічних вишів – майбутніх митців та вчителів образотворчого мистецтва.

Художнє витинання має значну перевагу над іншими видами художньої творчості. Насамперед – широким вибором тематики, простою виконання, дешевизною матеріалів і порівняно швидким досягненням результату. Як показує досвід, від перших (примітивних, незграбних) витинанок до осмислених, логічних оригінальних композицій, які сміливо можна назвати творами, за системної роботи потрібно зовсім небагато часу. Залежно від здібностей учнів і їхнього бажання якісні зміни помітні вже за 3–5 занять. Те, що важко втілити в малюнку, набагато легше вдається в художньому витинанні. Наприклад, силует портрета людини у профіль, силует фігури в русі, зображення птахів, звірів, рослин тощо. Школярі з ювелірною точністю володіють рухами своїх пальців, виконуючи найтонші візерунки, розвивають творчу уяву, вдосконалюють естетичні якості, зміцнюють бажання займатися творчою працею.

Мистецтво витинанки до снаги першокласникам, про його величезний вплив на формування образного мислення і просторової уяви зроблено висновки досвідченими педагогами і психологами. Відмічається позитивний вплив витинання на розуміння законів геометрії, стереометрії.

За шкільною програмою з образотворчого мистецтва опанування витинанки відбувається поступово, у кілька етапів, упродовж усього терміну вивчення образотворчого мистецтва в початковій і середній школі. Аналіз чинних навчальних програм «Образотворче мистецтво» (1–4 класи, 5–7 класи) свідчить, що використання такого специфічного виду робіт, як витинанка, має яскраво виражену національну специфіку. Техніка витинання опанується під час вивчення різних тем та сполучається з іншими видами худож-

ніх робіт – аплікацією, колажем, паперопластикою:

- «Елементарні засоби компоновання простих форм», «Цілісність форми у скульптурі та архітектурі», «Стилізування та орнаментальне оздоблення форм у декоративно-прикладному мистецтві» в **1-му класі**;

- «Мова скульптури, архітектури та декоративно-прикладного мистецтва», «Композиційні прийоми у скульптурі та декоративно-прикладному мистецтві» у **2-му класі**;

- «У майстернях скульптора, архітектора і народних майстрів» у **3-му класі**;

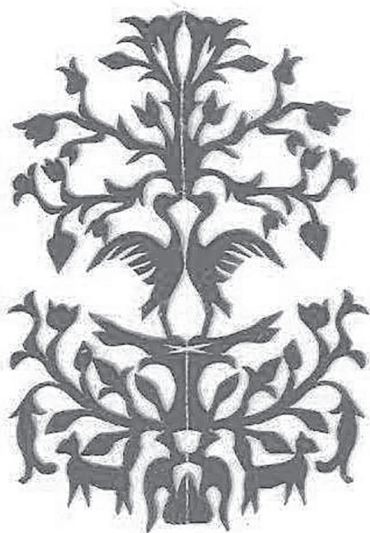
- «Образ рідного краю у мистецтві», «Художній образ у декоративно-прикладному мистецтві, архітектурі та дизайні» у **4-му класі**, де витинанці присвячений окремий урок: детально розглядається народне мистецтво витинанки, прості і складені її види, а також значення осі симетрії у створенні витинанки;

- у **5-му класі**, вивчаючи тему «Асоціативно-образна форма», доцільно запропонувати вивчати символічність форм за допомогою орнаментального мотиву «Дерево життя», який представлений у народній витинанці;

- у **6-му класі** на прикладі витинанки можна доступно продемонструвати умовність у відображенні реального об'єкта (природної форми), через *узгаальнення* (виявлення головної ознаки) та *стилізацію* (декоративну трансформацію природних форм за допомогою різних прийомів), вивчаючи тему «Людина та предметний світ»;

- у **7-му класі** учням буде цікаво познайомитися з витинанкою як обов'язковим атрибутом святкового інтер'єру української оселі під час вивчення теми «Предметне середовище», зокрема на уроці, де будуть розглядатися культурні та національні традиції в дизайн-середовищі. У техніці витинанки пропонується виконання колективних робіт.

Першими вправами, які допоможуть навчити дітей вирізати цікаві витинанки, мають бути завдання на виготовлення орнаментальних смужок з рапортною будовою («стрічок»). Створюючи таку орнаментальну рапортну композицію, потрібно звертати увагу дітей на дотримання гармонійної рівноваги

Мал. 20. «Дерево життя».
Оксана Цимбалюк

зображення і простору, ритмічного чергування орнаментальних мотивів.

Наступним етапом може бути вирізання декоративної симетричної композиції в квадраті чи крузі («розетки»). Техніка виконання симетричних форм у загальних рисах полягає в тому, що аркуш паперу попередньо складається в пакет, який прорізають, надрізають різучим інструментом.

Складнішими композиційно й у виконанні є сюжетно-декоративні композиції, які будують відносно вертикальної осі симетрії. Їх рекомендується виконувати дітям середнього шкільного віку. Це можуть бути окремі декоративні композиції з рослинними, зооморфними мотивами, сюжети казок, народних пісень.

Кольорова витинанка доволі складна у виготовленні. Тому слід братись за її виконання лише після того, як учні засвоють односторонню витинанку.

Витинанкам можна присвятити також окремі заняття *гуртка декоративно-ужиткового мистецтва*. Враховуючи попередній досвід учнів і їхню потребу в активній діяльності та творчому самовираженні, а часто і різновіковий склад учасників гуртка, пропонуємо їм виконати різні композиції, придумані ними у процесі спільної діяльності під час створення *композиції «Дерево життя»* у групах, організовую-

чи їхню діяльність у формі *мистецького турніру*. Доцільність створення витинанок у групах пояснюється корисністю спільних дій і спілкування учасників у процесі виконання творчої роботи – сукупно спільний досвід у витинанні більший, а тому групою за обмежений час можна створити великі за розміром, складні сюжетні композиції з багатьма деталями. Крім цього, колективне обговорення та порівняльний аналіз кількох готових робіт дозволяє учасникам мистецького турніру відразу збагнути багатство і варіативність композиційних рішень у виконанні одного творчого завдання.

На початку заняття всі учасники розподіляються на 3 групи.

Мистецький турнір розпочинається поетичною хвилиною, яка присвячена роботі народної майстрині Оксани Цимбалюк (мал. 20):

*На крилах мрії – дерево життя,
І квітка щастя на його вершині.
Закоханості світле почуття
Я відчуваю в пісні журавлиній.
Від пісні розквітає дивоцвіт
Та вється біля хати кучеряво.
І наче в казці, волохатий кіт
Уліво ходить повагом й управо.
Небесний дар творити диво це!
Ця витинанка, як душа народу.
В мініатюрі диво-деревоце
Несе душі і серцю насолоду.*

(Наталія Мазур)

Викладач-майстер розповідає, що цей орнаментальний мотив дуже популярний, а його символічний образ зустрічається в прикладному мистецтві не тільки України, а й інших країн. Цей символ відображав міфологічні уявлення наших предків про будову Всесвіту: Світове дерево перебуває в центрі світу і має триєдину будову: вершина його – небесне царство (світ богів), стовбур – земля (світ людини і тварин), коріння – підземне царство (світ підземних божеств і померлих предків). В ньому об'єднуються Дійсність, Майбутнє і Минуле людської цивілізації, окремих поколінь, народів та кожного з нас.

Різновидом орнаментального мотиву «Дерево життя» в українській витинанці є мотив «вазон»; композиціям усіх типів вазонів притаманна рівновага та симетрія.

Мал. 21. Роботи студентів спеціальності «Образотворче мистецтво» Вишницького коледжу, учасників гуртка «Витинанка», керівник Т. К. Зазуляк

Викладач актуалізує знання учнів обов'язкових *складових елементів композиції вазона*: «верхівка» (велика квітка, зірочки, ружі), стовбур, додаткові елементи (середні та малі квіти, гілки, великі листки, птахи), мотивні одиниці (рисочки, пуп'янки, вусики, дрібні листочки, ягідки), предмет посуду (вазон-мисочка, горщик), а також оголошує правила «Мистецького турніру»: беруть участь три команди, які придумують собі назви – наприклад, «Черемшина», «Червона рута», «Чорнобривці». Кожна команда обирає свого представника – «художника-орнаменталіста», який керуватиме процесом створення загальної композиції. Учні обговорюють ідею композиції, обмірковують, де її краще розмістити в будинку, роблять ескізи, розподіляють між собою виготовлення складових композицій: горщика, стовбура, верхівки й додаткових квітів.

До *композиції висувають наступні вимоги*: 1) витинанка має бути складена, тобто утворена з окремих елементів (до 15); 2) у вазоні представлені предмети посуду (горщик, мисочка, глек, куманець), рослинні та зооморфні мотиви (птахи, комахи, звірі); 3) усі елементи композиції – стилізовані й дзеркально-симетричні, тобто для витинання будь-якого елемента необхідно папір скласти вдвоє; 4) на виконання завдання в кожній команді є 15–20 хвилин.

Слід актуалізувати *правила користування ножицями*: на робочому місці ножиці мають лежати на поверхні стола; ножиці на столі слід тримати із зімкнутими лезами; передавати ножиці потрібно кільцями вперед; під час ро-

боти з ножицями не можна вставити й залишати своє робоче місце.

Правила користування канцелярським косим ножом: працюючи канцелярським ножом, не намагайтеся одразу прорізати всю товщу аркуша паперу, різте акуратно, поступово збільшуючи натиск; не тримайте ніж лезом вгору; подавайте його ручкою вперед; під час вирізання будь-якого елемента ліва рука не повинна тримати папір перед лезом ножа; зберігайте ніж у визначеному місці; ріжучи папір, використовуйте підкладну дошку.

Техніка виконання витинанки: руку з папером потрібно повертати по лінії розрізу навколо фігури, що витинається.

Учасники розпочинають виконувати завдання під музичний супровід. Викладач-майстер ділить дошку на три частини, де записує назви команд, і здійснює контроль за дотриманням правил безпечної роботи. Після вирізування елементів композиції, учасники групи беруть участь у монтуванні цілісної композиції.

Наступним етапом мистецького турніру є обговорення вазонних композицій у формі засідання *експертного бюро*, на кому присутні: представники команди – в ролі авторів ідеї, суперники (інші команди) – в ролі критиків, викладач-майстер та запрошені фахівці – в ролі рецензентів. Представник кожної команди – «художник-орнаменталіст» представляє на демонстраційній дошці вазонну композицію, коротко характеризуючи й розкриваючи її ідею в різній формі (доповідь, вірш, анотація тощо) (мал. 21). У процесі обговорення представники трьох груп висловлюють враження від побаченого та виставляють бали від 1 до 5 у кількох номінаціях – «Ідея композиції», «Втілення ідеї композиції», «Командна робота». Викладач-майстер надає слово представникам і стежить, щоб під час обговорення кожний учасник експертизи був почутий, а творчий діалог будувався на принципах рівності, добровільності й толерантності. Бали сумують й оголошують учасникам, визначають команду-переможця. Зазначимо, що запрошеним фахівцям теж надається право озвучити своє бачення, яке може не збігатися із загальним висновком.

Після такого турніру доцільною буде актуалізація знань учасників про правила створення композицій у витинанках, що проводиться у формі фасилітованої дискусії, яка розпочинається запитанням вчителя: «Які обов'язкові умови композиційного рішення усіх витинанок?». Відповіді учнів, які записуються на великому аркуші паперу, перефразовуються педагогом. На кінець відсікаються необов'язкові, несуттєві умови та виокремлюються основні: узагальнення, стилізація, символіка.

У контексті обговорення педагог демонструє приклади вазонів, відомих в українському декоративному мистецтві (див. мал. на с. 5, 13).

Заняття може завершуватися дискусією-роздумом: «У чому ж полягає феномен мистецтва української витинанки?».

Висновок. Витинанка, маючи глибоке народне коріння, творчо розвивається в діяльності професійних художників. Саме їхня творчість стає основною рушійною силою сучасного мистецтва витинання, яке набуло «другого дихання», вийшло за межі традиційного декоративно-ужиткового мистецтва, знаходить своє місце в образотворчому мистецтві та дизайні.

Витинанку вивчають й активно застосовують у педагогічній практиці в загальноосвітніх, позашкільних і спеціалізованих навчальних закладах художнього профілю. Творчі практичні завдання з використанням техніки витинання присутні в чинних програмах з «Образотворчого мистецтва» загальноосвітніх шкіл з 1 по 7 класи; основи витинання презентують учням у гуртках декоративно-прикладного мистецтва в цих же закладах; ґрунтовно вивчається витинанка в коледжах і вищих навчальних закладах, які готують фахівців за художньо-естетичними спеціальностями. Простота виконання в поєднанні з широкими виражальними можливостями витинанки полегшують засвоєння теоретичних знань з основ композиції, кольорознавства та формотворення.

Подальші розвідки з досліджуваної теми можуть бути зосереджені на розробці програм гурткової роботи з дітьми різного віку в умовах загальноосвітніх і позашкільних навчальних

закладів, що мають на меті опанування вихованцями різновидів витинанок, а також на дослідженні особливостей витинанок різних регіонів України.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Антонович Є. А., Протів В. І., Свид С. П. Художні техніки у школі : навч.-метод. посіб. для студ. художньо-графічних факульт. вищ. навч. закл. – Київ : ІЗМН, 1997. – 64–70 с.
2. Декоративно-прикладне мистецтво : навч. посіб. для студ. пед. ін-тів / Є. А. Антонович, Р. В. Захарчук-Чугай, М. Є. Станкевич. – Львів : Світ, 1992. – 271 с. : іл.
3. Ковальчук Т. П., Резниченко Н. И. Виды художественной работы с бумагой : наглядно-метод. разработ. – Одесса : Астропринт, 1998. – 76 с. – (Сер.: «Изобразительное искусство»).
4. Мельник В. М. Мистецтво витинанки та аплікації : навч. посіб. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2006. – 256 с.
5. Міщенко Г. Витинанка – від традицій до сучасного образотворення // Народне мистецтво. – 2004. – № 1–2. – С. 28–29.
6. Пасічний А. М. Образотворче мистецтво. Словник-довідник / А. М. Пасічний. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2003. – 216 с.
7. Тихонюк О. В. Мистецтво витинанки в Україні кінця ХХ – початку ХХІ століть : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.06 « Декоративне і прикладне мистецтво » / О. В. Тихонюк. – Івано-Франківськ, 2010. – 17 с.
8. Українська витинанка : альбом-каталог / авт.-упоряд. Е. Шевченко, В. Корнієнко. – Київ : Народні джерела, 2013. – 112 с. : іл.

REFERENCES

1. Antonovych, E. A., Protsiv, V. I. & Svyd, S. P. (1997). *Hudozhni tekhniki u shkoli* [Artistic techniques at school]. Kyiv: IZMN.
2. Antonovych, E. A., Zaharchuk-Chugai, R. V. & Stankevych, M. E. (1992). *Dekorativno-prykladne mystestvo* [Decorative and applied art]. Lviv: Svit.
3. Kovalchuk, T. P. & Reznichenko, N. I. (1998). *Vidy khudozhestvennoi roboty z bumagai* [Kinds of artistic work with paper]. Odessa: Astroprint.
4. Melnyk, V. M. (2006). *Mystestvo vytynanky ta aplikatsii* [The art of "vytynanka" and applique]. Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan.
5. Mischenko, H. (2004). *Vytynanka – vid tradytsii do suchasnoho obrazotvorennia* ["Vytynanka" – from traditions to modern image formation]. *Narodne Mystestvo*, 1-2, 28-29.
6. Pasichnyi, A.M. (2003). *Obrazotvorche mystestvo* [Fine art]. Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan.
7. Tykhoniuk, O.V. (2010). *Mystestvo vytynanky v Ukraini kintsia XX – pochatku XXI stolit* [Art of "vytynanka" in Ukraine in the end of XXI – at the beginning of XX centuries]. Ivano-Frankivsk.
8. Shevchenko, E. & Korniienko, V. (2013). *Ukrainska vytynanka. Albom-kataloh* [Ukrainian "vytynanka". Album-catalog]. Kyiv: Narodni dzherela.

Стаття надійшла до редакції 20.04.2017 р.